

Sterkere fellesskap: en tryggere og bedre organisert verden

Internasjonal uttalelse fra Arbeiderpartiets landsmøte, april 2019

Innledning

Arbeiderpartiets utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser og er forankret i våre grunnleggende sosialdemokratiske verdier: frihet, internasjonal solidaritet og samarbeid, demokrati, menneskerettigheter, likestilling og bærekraftig utvikling. Vi er en del av et fellesskap på tvers av landegrensene. Våre mål for vårt eget samfunn kan best realiseres om vi bidrar til å sikre internasjonale normer, organisasjoner og kjøreregler. Norge skal være et aktivt og gjenkjennelig medlem av det internasjonale samfunn.

Globale utviklingstrekk påvirker samfunnsutviklingen og rammene for vår politikk her hjemme. Verdens økonomiske tyngdepunkt og sentrum for politisk makt flyttes. En åpen verdenshandel har bidratt til at millioner av mennesker har kommet ut av fattigdom. Samtidig legger kapitalflyt og handel press på tradisjonelle rettigheter og skaper nye ulikheter. Skatteinntekter for fellesskapsløsninger unndras. Forskjeller i inntekt og velstand er økende. Digitalisering og ny teknologi skaper både muligheter og utfordringer knyttet til økonomisk vekst, arbeidsmarked og fordeling. Klimaendringene er en global trussel og må møtes med kraftfulle tiltak. Vår felles sikkerhet utfordres både av terrorisme og ekstremisme og av geopolitisk spenning og risiko for nye rustningskappløp.

Norsk utenrikspolitikk må håndtere alle disse utfordringene parallelt. Et urolig farvann krever en stø hånd ved roret og god navigasjon. Internasjonalt engasjement er en del av Arbeiderpartiets og fagbevegelsens DNA.

Også i det internasjonale samfunnet er det nå behov for å bygge sterkere fellesskap. Å arbeide for en bedre organisert verden forblir i norsk egeninteresse. Det gjelder forholdet til våre internasjonale avtaler og de organisasjonene vi i dag bør arbeide for å styrke. Å trekke seg tilbake er ikke i Norges interesse. En verden preget av mer uforutsigbarhet og tiltakende konfliktnivå fordrer at vi ikke rokker ved våre grunnleggende interesser og forpliktelser, enten det handler om NATO eller EØS. En FN-ledet verdensorden, respekt for og videreutvikling av folkeretten er ankerfestet i norsk utenrikspolitikk.

En tryggere verden: nedrustning og sikkerhetspolitikk

Kjernevåpen

Etter atombombene over Hiroshima og Nagasaki sensommeren 1945 har menneskeheten heldigvis unngått at atomvåpen har blitt aktivt tatt i bruk. De humanitære konsekvensene er katastrofale om bare ett av verdens gjenværende 14.500 atomvåpenstridshoder skulle detonere. Bruk av atomvåpen er etter humanitærretten allerede per i dag folkerettslig illegitimt og uakseptabelt – gjennom de humanitærrettslige prinsippene om å unngå overdreven skade og unødvendig lidelse, i tillegg til atomvåpens manglende evne til å skille mellom stridende og sivile.

De siste tiårene har et nett av ulike nedrustningsavtaler bidratt til å redusere atomtrusselen. Antallet atomstridshoder er redusert fra 70.000 på 1980-tallet. I dag må vi likevel dessverre konstatere at atomvåpen igjen spiller en mer framtrødende rolle i internasjonal sikkerhetspolitikk: Ikke bare Iran og Nord-Korea, men også utviklingen i Sør-Asia med økt spenning mellom atommaktene India og Pakistan gir grunn til bekymring.

Atomvåpenstatene ruster opp. Terskelen for faktisk å bruke kjernevåpen senkes med utvikling av nye taktiske atomvåpen. Internasjonale avtaler for å begrense antallet atomvåpen og forhindre at flere stater skaffer seg slike våpen, forvitrer, brytes og sies opp – med konsekvenser for norsk og europeisk sikkerhet.

55
 56 Når verden rundt oss endrer seg, må vi justere vår utenrikspolitikk. Norges nedrustnings-
 57 politikk har de siste årene dessverre blitt bygget ned og nedprioritert av høyreregjeringen.
 58 Arbeiderpartiet går inn for at Norge igjen inntar en ledende rolle i det internasjonale
 59 nedrustningsarbeidet.

60
 61 Konkret handler en mer aktiv nedrustningspolitikk for eksempel om at Norge nå internt i
 62 NATO må arbeide for at et bortfall av INF-avtalen om mellomdistanseraketter med
 63 atomstridshoder ikke medfører en ny rustningsspiral med utplassering av nye raketter og
 64 våpensystemer i Europa.

65
 66 Med Arbeiderpartiet i regjering fikk Norge i 2010 gjennomslag for at NATOs strategiske
 67 konsept baserer seg på målet om en atomvåpenfri verden. Internt i NATO må Norge nå
 68 arbeide for å redusere kjernevåpenenes rolle i NATOs forsvarskonsepter.

69
 70 En mer aktiv nedrustningspolitikk handler om igjen å sette søkelys på og dokumentere de
 71 humanitære konsekvensene av atomvåpen. Og det handler ikke minst om økt norsk innsats
 72 for å bevare nedrustningsavtalene vi faktisk har: ikkespredningsavtalen NPT, atomavtalen
 73 med Iran og START-avtalen mellom USA og Russland når den utløper i februar 2021.

74
 75 Her hjemme har Norge i praksis hatt et eget nasjonalt atomvåpenforbud i over 60 år etter at
 76 statsminister Einar Gerhardsen på NATO-toppmøtet i 1957 fastslo at Norge ikke ønsket «å
 77 opprette lagre av atomvåpen på norsk område eller installere utskytningsbaser for mellom-
 78 distanseraketter». Denne politikken har tjent oss godt.

79
 80 Arbeiderpartiet vil jobbe aktivt for balansert og gjensidig atomnedrustning innen rammen av
 81 ikkespredningsavtalen NPT, med et langsiktig mål om et internasjonalt forbud mot kjerne-
 82 våpen. Målet om balansert og gjensidig atomnedrustning oppnås ikke ved at NATO-land
 83 ensidig ruster ned mens andre atomvåpenstater beholder sine kjernevåpen. Det vil medføre
 84 en ubalansert og ustabil sikkerhetssituasjon i våre nærområder.

85
 86 Arbeiderpartiets mål er en atomvåpenfri verden. Dette målet nås først når land som har
 87 atomvåpen forplikter seg til gjensidig nedrustning. Arbeiderpartiet vil at Norge skal engasjere
 88 seg sterkere innen FN, NATO og bilateralt for atomnedrustning.

89
 90 Den internasjonale forbudstraktaten er et godt initiativ og bidrar til å øke stigma rundt
 91 atomvåpen.

92
 93 I dagens sikkerhetspolitiske situasjon er det politisk umulig for NATO-land som Norge å
 94 undertegne uten å redusere vår mulighet for innflytelse og beskyttelse.

95
 96 Det bør være et mål for Norge og andre NATO-land å underskrive atomvåpenforbudet.
 97 Norge bør invitere likesinnede land i og utenfor NATO til å samarbeide om nedrustning.

98
 99

100 **Dissens (Astrid Hoem, AUF), linje 36–97 erstattes med:**

101 *En atomvåpenfri verden*

102 Arbeiderpartiet er dypt bekymret for den økende risiko som atomvåpen utsetter oss for.
 103 Atomvåpen er et masseødeleggelsesvåpen som med sin fortsatte eksistens setter hele
 104 menneskeheten i fare. Å fortsette å satse på kjernefysisk avskrekking er en akutt og
 105 uakseptabel trussel mot liv på jorda. Framgang på nedrustningsfeltet avhenger av at vi
 106 bygger en sterk norm mot atomvåpen. Å ta avstand fra atomvåpen og kjernefysisk
 107 avskrekking er en forutsetning for framdrift i samtaler om nedrustning og avspenning.

108
 109

110 FNs atomvåpenforbud ble vedtatt i FN 7. juli 2017. Når atomvåpenforbudet trer i kraft, vil
111 atomvåpen regnes som ulovlige masseødeleggelsesvåpen etter internasjonal rett. Ved å
112 fortsette å stå utenfor FNs atomvåpenforbud vil Norge bare bidra til å legitimere atomvåpen
113 som strategisk konsept. Arbeiderpartiet mener derfor at Norge bør bidra til å legge press på
114 atomvåpenmaktene gjennom å slutte seg til FNs atomvåpenforbud.

115
116 Å støtte FNs balanserte og gjensidige atomvåpenforbud er en naturlig og logisk videreføring
117 av Arbeiderpartiets atomvåpenpolitikk siden 1957. Norge har alltid ført en selvstendig
118 atomvåpenpolitikk innenfor rammene av vårt NATO-medlemskap. Land i NATO har i dag
119 ulike posisjoner på atomvåpen, og det finnes ingen rettslige hindre i å signere FNs
120 atomvåpenforbud.

121
122 Målet om balansert og gjensidig atomnedrustning oppnås ikke ved at NATO-land ensidig
123 ruster ned mens andre atomvåpenstater beholder sine kjernevåpen. Det vil medføre en
124 ubalansert og ustabil sikkerhetssituasjon i våre nærområder. FNs atomvåpenforbud
125 forutsetter heller ikke ensidig nedrustning, men vil bidra til å legge press på
126 atomvåpenmaktene.

127
128 Arbeiderpartiet vil:

- 129 - At Norge skal signere FN-traktaten som forbyr atomvåpen, og i påvente av dette ønske den
- 130 velkommen og delta som observatør på statspartsmøtene til atomforbudstraktaten
- 131 - At Norge tar initiativ til samtaler om gjensidig og balansert nedrustning

132

133

134 *Ny teknologi, selvstyrte våpen og klaseammunisjon*

135 Vi har levd med atomvåpentruuselen i snart 75 år. Men både internasjonal sikkerhetspolitikk
136 og vårt eget forsvar påvirkes også av en pågående teknologisk revolusjon: Helt eller delvis
137 selvstyre våpensystemer, cyberteknologi, posisjoneringsteknologi, nye materialer og
138 biologiske og medisinske gjennombrudd vil som i tidligere industrielle revolusjoner også
139 sterkt forandre måten kriger og konflikter utføres på. Slike nye våpen kan bli tatt i bruk også
140 av ikke-statlige aktører.

141

142 For et land som Norge har denne utviklingen både forsvars- og nedrustningspolitiske
143 konsekvenser. Arbeiderpartiet vil at Norge tar nødvendige initiativ for å regulere utvikling og
144 bruk av hel- og halvautonome våpen og annen ny våpenteknologi som kan utfordre
145 grunnleggende prinsipper i krigens folkerett.

146

147 108 land har så langt sluttet seg til det internasjonale klasevåpenforbudet vi tok initiativ til. Vi
148 vil øke innsatsen for at flere land slutter seg til klaseammunisjonskonvensjonen.

149

150 *Eksport av forsvarsmateriell*

151 Arbeiderpartiet er tilhenger av at Norge skal ha en egen forsvarsindustri – av beredskaps-
152 hensyn for vårt eget forsvar, for viktige arbeidsplasser og eksportinntekter, og for å kunne
153 utnytte forsvarsindustriens teknologitvilling i andre bransjer. Samtidig skal Norge ha et
154 meget strengt regelverk for eksport av forsvarsmateriell. Våpen skal ikke selges til land hvor
155 det er krig eller krig truer eller til land hvor det er påvist alvorlige brudd på menneske-
156 rettighetene. Arbeiderpartiets mål er å innføre sluttbrukererklæring fra alle land og vi vil
157 arbeide for at dette blir en norm internt i NATO. Norge bør være en pådriver for å øke
158 oppslutningen om og styrke gjennomføringen av FNs våpenhandelstraktat.

159

160 **Midtøsten og Nord-Afrika**

161 Krig, ekstremistisk vold, politisk oppløsning og grunnleggende brudd på menneskerettigheter
162 og humanitærrett er i dag dessverre realiteten i en rekke av landene i Midtøsten og Nord-
163 Afrika. Demokratiske styringsstrukturer har forvitret og mange land i regionen preges av
164 ekstremisme, ustabilitet og autoritære styresett.

165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218

Regionen preges også av en rekke uløste konflikter. Flere av disse konfliktene risikerer å påvirke sikkerhetssituasjonen i Europa negativt. Selv om ISIS er nedkjempet territorielt, har organisasjonen kapasitet til å omgruppere og etablere seg i områder som Jemen, Sinai-halvøya, Irak og Libya. I tillegg representerer overlevende fremmedkrigere, ISIS-medlemmer og deres familier en betydelig sikkerhetsutfordring ved retur til sine hjemland i Midtøsten, i Europa og Norge. Norsk deltakelse i kampen mot ISIS er derfor fortsatt en viktig del av innsatsen mot internasjonal terrorisme.

Vi forventer at våre sikkerhetstjenester følger nøye med norske statsborgere som har sluttet seg til ISIS. Om enkelte velger å reise tilbake til Norge må det umiddelbart undersøkes om de skal straffeforfølges eller varetektsfengsles ved ankomst. Det gjelder både menn og kvinner, uansett om deltakelsen i eller støtten til ISIS har vært militær eller i andre roller. Norske myndigheter kan ikke ta barn fra sine foreldre i et annet land. Dersom foreldrene henvender seg på norske utenriksstasjoner, og ber om hjelp til sine barn, bør de få assistanse. Barn som kommer i følge med sine foreldre til Norge skal bli ivaretatt av det offentlige omsorgsapparatet, mens det undersøkes straffeforfølgelse av deres foreldre.

På tross av at flere av konfliktene i regionen har avtatt i intensitet de siste to årene, er det fremdeles ikke på plass forhandlingsløsninger som kan sikre varig stabilitet, verken i Libya, Jemen eller i Syria. Arbeiderpartiet vil øke støtten til FNs spesialutsendinger for å bidra aktivt til at varige politiske løsninger kan komme på plass. Vi vil støtte et omfattende humanitært engasjement i konfliktområdene via FN og internasjonale humanitære organisasjoner.

Tunisia var både den arabiske vårens vugge og utgjør også et unntak fra den negative trenden i regionen for øvrig. Arbeiderpartiet går inn for at Norges samarbeid med Tunisia skal styrkes for å støtte opp om landets positive utviklingstrekk innen demokrati og levekår. I en ustabil region krever Arbeiderpartiet at det internasjonale samfunnet må ta initiativ til dialog og samtaler med landene med kurdisk befolkning med mål om å sikre den kurdiske befolkningens økonomiske, sosiale og politiske rettigheter.

Israel/Palestina

I Hebron, den største byen på Vestbredden, har den erfarne politimannen Einar Aas brukt de siste ukene til å pakke ut av kontoret. Han ble den 16. og siste i rekken av norske styrkesjefer for de sivile TIPH-observatørene.

I oktober 2018 besluttet Netanyahu-regjeringen, for første gang siden 2002, å utvide de ulovlige bosetningene midt i sentrum av Hebron. I desember 2018 rapporterte israelske medier om økende press i Netanyahus regjering om å gjøre alvor av tidligere trusler om å kaste ut TIPH-observatørene fra Hebron.

Likevel ble det i januar 2019 framforhandlet en norsk regjeringsplattform som har blitt omtalt som et «solid skulderklapp til Benjamin Netanyahus kompromissløse Israel». Regjeringsplattformens særskilte framheving av Netanyahus Israel skjedde ikke bare på et usedvanlig dårlig valgt tidspunkt, men var også uttrykk for en uklok og ubalansert norsk Midtøsten-politikk.

Palestina og det palestinske nasjonale prosjekt er nå inne i den største krisen siden Oslo-avtalen.

Trump-administrasjonen skiller seg fra hovedlinjen i amerikansk politikk etter Oslo-avtalen ved ikke å gi støtte til en tostatsløsning, ved å opprette ambassade i Jerusalem og stanse alle økonomiske bidrag til FNs organisasjon for palestinske flyktninger UNRWA. I tillegg har USA stoppet all støtte til de palestinske selvstyremyndighetene, både direkte og via FN-

219 systemet, og vil heller ikke videreføre støtten til palestinskdrivne sykehus i Øst-Jerusalem.
220 Dette forsøket på å ta strupetak på palestinsk økonomi savner sidestykke etter Oslo-avtalen.
221
222 Både bygging og utviding av de ulovlige bosettingene på Vestbredden må ta slutt. Den
223 amerikanske administrasjonen hevder på sin side at bosetninger ikke er et hinder for en varig
224 fredsløsning. På denne bakgrunn har verken palestinerne eller det internasjonale samfunn
225 store forventninger til at en ny amerikansk fredsplan vil kunne lede til en gjenopptakelse av
226 reelle forhandlinger mellom partene om en tostatsløsning.
227
228 Bortfallet av amerikansk støtte, sammen med det israelske parlamentets beslutning om å
229 tilbakeholde et anslått beløp for finansiering av økonomisk støtte til palestinske fanger og
230 deres familier, undergraver de palestinske selvstyremyndighetenes økonomiske fundament
231 og øker risikoen for politisk uro både i Gaza og på Vestbredden. Internasjonal støtte fra
232 arabiske og europeiske land vil ikke kunne kompensere for dette inntektsbortfallet.
233
234 I Gaza har sivilbefolkningen levd under en blokade i over ti år. Den humanitære situasjonen
235 for Gazas 1,8 millioner innbyggere er totalt uakseptabel. Om lag halvparten av Gazas
236 befolkning er under 14 år. Sivilbefolkningen rammes av USAs stans av støtte via FN-
237 systemet og israelske tilbakeholdte midler. Gazas økonomi har brutt sammen. Det er kun et
238 tidsspørsmål før UNRWA må stenge skoler og humanitære støttetiltak. Arbeiderpartiet vil
239 øke Norges bidrag til UNRWA.
240
241 Palestinske myndigheter mobiliserer nå internasjonal støtte mot de amerikanske politiske og
242 økonomiske tiltakene. President Trumps nylige støtte til israelsk annektering av Golan-
243 høyden strider mot folkeretten og vedtak i FNs sikkerhetsråd. Arabiske og europeiske land
244 har tatt tydelig avstand fra USAs utspill. Den nye amerikanske holdningen oppmuntrer
245 dessverre ytterliggående grupper i Israel som arbeider for også å annektere områder på
246 Vestbredden.
247
248 Det palestinske politiske system er svekket. En sentral årsak er den interne politiske
249 splittelsen blant palestinerne. Utallige forsøk på å oppnå palestinsk samling etter valgene i
250 2006 har ikke ført fram. Palestinsk samling er en grunnleggende forutsetning for at det skal
251 være meningsfullt å anerkjenne Palestina som stat. Den israelske okkupasjonen er hoved-
252 hindringen for å få på plass en tostatsløsning. Okkupasjonen må oppheves, militært og
253 økonomisk, for at en stabil tostatsløsning skal komme på plass.
254
255 Det er utenkelig at en framforhandlet tostatsløsning kan bli virkelighet uten at Israels
256 sikkerhet er ivaretatt. På tross av sin militære og økonomiske styrke er Israel i en utsatt
257 regional posisjon. En tydelig erkjennelse av denne realiteten må ligge til grunn både for
258 arbeidet med å få på plass en politisk løsning med palestinerne og for Norges bilaterale
259 forbindelser med Israel. Arbeiderpartiet ønsker å videreføre et bredt og konstruktivt bilateralt
260 politisk og økonomisk samarbeid med Israel. Vi vil fastholde og utdype et tydelig
261 engasjement i arbeidet mot antisemittisme.
262
263 Arbeiderpartiet vil styrke arbeidet for å etablere en palestinsk stat. Fra regjeringsposisjon er
264 vi rede til å anerkjenne en palestinsk stat når en stabil palestinsk samlingsregjering er på
265 plass og på et tidspunkt hvor en slik anerkjennelse kan skape framgang i fredsprosessen. Vi
266 vil arbeide for bredest mulig europeisk støtte til denne posisjonen. Arbeiderpartiet mener at
267 sluttstatusforhandlingene kan foregå mellom to stater, Israel og Palestina.
268
269 Med en stabil palestinsk samlingsregjering på plass, vil Arbeiderpartiet øke norsk støtte til
270 palestinsk stats- og institusjonsbygging basert på programmet til en slik samlingsregjering. Vi
271 vil også øke støtten til sivilt samfunn i Palestina. Støtten til viktige tjenesteleveranser til
272 befolkningen innen helse og utdanning vil bli trappet opp. Tiltak rettet mot barn og unge må
273 gis klar prioritet.

274
 275 Arbeiderpartiet vil arbeide tett sammen med sentrale EU-land og land i regionen for å
 276 mobilisere støtte til en palestinsk samlingsregjering og vil aktivt bruke formannskapet i
 277 giverlandsgruppa AHLC for å oppnå dette målet. Arbeiderpartiet vil styrke støtten til Palestina
 278 via FN-systemet og vil sikre fortsatt politisk og økonomisk støtte til FNs spesialutsending.

279
 280 Flere hundre palestinske barn sitter i dag i israelske fengsler. At Israel skiller mellom 16 og
 281 18 år som myndighetsalder mellom henholdsvis israelere og palestinere, samt henholdsvis
 282 12 og 14 år som deres kriminelle lavalder, er eksempler på systematisk forskjellsbehandling.
 283 Både EU, UNICEF og FNs høgkommisær for menneskerettigheter har reagert og kritisert
 284 israelske myndigheter for militær forvaring av palestinske barn. Tiden er overmoden for at
 285 Norge må ta rapportene om mangelfull og urettferdig domstolsbehandling av barns saker i
 286 det israelske rettssystemet på alvor. Palestinere og israelere må stå like for loven.

287 **Vårt nabolag: Europa og Norden**

288 Europeiske land er Norges viktigste politiske og økonomiske partnere. Mange av dem er
 289 våre allierte i NATO. På sentrale områder som handel, miljø og klima, energipolitikk og
 290 migrasjon og asyl fremmes våre interesser best gjennom å samarbeide med andre land i
 291 Europa.
 292

293
 294 EØS-avtalen har gjennom 25 år i sum tjent Norge godt. For Arbeiderpartiet utgjør EØS-
 295 avtalen sammen med NATO-medlemskapet en bunnplanke for Norges forhold til
 296 omverdenen, på samme måte som handlingsregelen om trygg økonomisk styring ligger til
 297 grunn for finanspolitikken. EØS-samarbeidet og den store arbeidsinnvandringen til Norge har
 298 imidlertid også bidratt til flere utfordringer særlig for det norske arbeidslivet, som det krever
 299 kraftfulle politiske tiltak for å motvirke.

300
 301 I Norden har vi et sterkt verdifelleskap og like samfunnsmodeller. Arbeiderpartiet vil styrke
 302 samarbeidet for både å fremme og videreutvikle den nordiske modellen i en ny tid.
 303 Sikkerhetspolitisk blir de nordiske landene vevet stadig tettere sammen. Arbeiderpartiet
 304 mener det fremdeles er et uutnyttet potensiale i nordisk samarbeid om sikkerhets- og
 305 forsvarspolitik, som et supplement til NATO-alliansen, for eksempel innen øvelser,
 306 anskaffelser og tett samarbeid om bidrag til internasjonale operasjoner.

307
 308 Vårt naboskap til Russland må være basert både på fasthet, forutsigbarhet og tydelighet – og
 309 på åpenhet, konstruktiv dialog og praktisk samarbeid. Det er i Norges interesse å opprett-
 310 holde kontinuerlig kommunikasjon og kontakt med Russland, også i vanskelige tider og i
 311 møte med et mer selvhevdende Russland.

312
 313 Det er fullstendig uakseptabelt å endre landegrensener med militærmakt. Russlands Krim-
 314 anneksjon og militære operasjoner i Øst-Ukraina utfordrer vår felles sikkerhet i Europa. Vi
 315 står sammen med våre allierte og europeiske partnere i møte med brudd på folkeretten og
 316 slutter opp om sanksjonene mot Russland. Nøkkelen til en nedtrapping av sanksjonene
 317 ligger i gjennomføring av Minsk-avtalen om Øst-Ukraina.

318
 319 Samtidig må vi særlig hegne om samarbeidet i nord, som har bidratt til lavspenning i nord-
 320 områdene, ikke minst folk-til-folk-samarbeidet. Det skulle bare mangle at representanter for
 321 tidligere sovjetstater blir invitert til høstens 75-årsmarkering for den røde armés frigjøring av
 322 Øst-Finnmark.

323
 324 En ærlig og åpen dialog med Russland må brukes til å ta opp vanskelige saker, for eksempel
 325 de siste måneders episoder med forstyrning av GPS-signaler utført med elektroniske støy-
 326 signaler fra russisk territorium. Denne type GPS-forstyrrelser mot sivil luftfart i nordnorsk
 327 vintervær er både uansvarlig og farlig.

328

329 **Vårt felles forsvar**

330 Forsvarets grunnleggende oppgave er å ivareta Norges sikkerhet og trygghet, våre
331 interesser og verdier. De siste årene har trusselbildet og det sikkerhetspolitiske landskapet
332 endret seg. Norge trenger et sterkt forsvar tilpasset den nye situasjonen, moderne utrustet
333 og med høykompetent personell. Forsvaret skal utgjøre en krigsforebyggende terskel og
334 sikre troverdig avskrekking med basis i NATOs kollektive forsvar.

335
336 Arbeiderpartiet slutter fortsatt opp om NATOs toprosentmål slik det ble formulert og vedtatt
337 av NATO-toppmøtet i 2014.

338
339 Stortinget skal våren 2020 behandle en ny langtidsplan for forsvarssektoren. Arbeiderpartiet
340 er opptatt av å sikre brede flertall for de viktigste investeringene i Forsvaret og å sørge for at
341 forsvarsstrukturen faktisk blir finansiert. Med våre store hav- og landområder må Forsvaret
342 kunne håndheve norsk suverenitet. Det er spesielt viktig at Forsvaret er i stand til å løse de
343 utfordringer Norge kan stå overfor i nordområdene. Arbeiderpartiet vil styrke forsvarsevnen i
344 Nord-Norge med relevante bidrag fra alle forsvarsgrener. Vi er spesielt opptatt av å satse på
345 den norske hæren – inkludert dedikert helikopterstøtte – etter at høreregjeringen de siste
346 årene har nedprioritert hæren og stadig utsatt viktige veivalg og investeringer.

347
348 Vi vil holde fast ved norsk basepolitikk slik den ble knesatt av Einar Gerhardsen på NATO-
349 toppmøtet i 1957: «[H]elt fra NATOs grunnlegging har [det] vært Norges politikk ikke å
350 stasjonere fremmede stridskrefter på vårt territorium så lenge vi ikke er truet av eller utsatt
351 for angrep. Vi ser ingen grunn til å endre denne politikk.» Samtidig er vi for at våre allierte
352 øver og trener i Norge, under norske forhold og sammen med norske styrker. Det er Norge
353 selv som bestemmer hvordan basepolitikken skal praktiseres.

354
355 Arbeiderpartiet er motstandere av å privatisere Forsvarets vedlikeholdsvirksomhet.
356 Privatiseringen av renholdet i Forsvaret fra 2016 har ikke overraskende vist seg å være
357 mislykket. Når kontrakten med den private aktøren løper ut i 2020 er det nå på tide at
358 Forsvaret igjen tar over ansvaret for renholdstjenester.

360 **Fred og forsoning, krig og konflikt**

361 Arbeiderpartiet vil styrke den norske innsatsen for fred og forsoning, gjennom nye initiativ,
362 gjennomgang av erfaringene fra de siste tiår og samarbeid med likesinnede land og aktører.

363
364 Det i hovedsak muslimske rohingya -folket utgjør både en etnisk og religiøs minoritet i
365 Myanmar, hvor buddhister er i flertall. Rohingyaene har i flere perioder blitt utsatt for vold og
366 forfølgelse. Mange har flyktet, spesielt til nabolandet Bangladesh. Arbeiderpartiet mener
367 Norge må gi humanitær bistand til rohingya-leirene i og rundt Myanmar. Siden slutten av
368 august 2017 har militæret i Myanmar begått drap, voldtekter, vilkårlige pågrep og satt fyr
369 på hundrevis av hjem i rohingya-landsbyer. Over 650.000 rohingyaer er drevet på flukt til
370 Bangladesh. Myndighetene i Myanmar anerkjenner ikke rohingyaene som etnisk minoritet.
371 Så godt som alle rohingyaer nektes statsborgerskap, har begrenset adgang til utdanning og
372 helsevesen, nektes arbeid i det offentlige og må søke om tillatelse for å inngå ekteskap.
373 Ifølge FN er rohingyafolket verdens mest forfulgte minoritet. Norge må ta opp behandlingen
374 av rohingyafolket med myndighetene i Myanmar.

375
376 Eswatini (tidligere Swaziland) er et av verdens siste absolutte monarkier. Kong Mswati har
377 tilnærmet eneveldig makt. Mens folket i Eswatini lider under delvis svært dyp fattigdom, lever
378 kongen et utagerende luksusliv. Samtidig har landet verdens høyeste andel hiv- og aids-
379 smitte, men arbeidet med å behandle smittede og forebygge spredning har tilnærmet ingen
380 prioritet. Innbyggerne i Eswatini er tvunget til å følge kongens ordre. Organisert politisk
381 motstand begrenses; fagforeningsledere og opposisjonelle forfølges. Norge må på den inter-
382 nasjonale arena ta et større ansvar for å sikre folket i Eswatini grunnleggende humanitære
383 behov, trygghet og menneskerettigheter. Kong Mswati må kritiseres for å neglisjere sitt eget

384 folks sult, for at opposisjonelle stemmer og fagforeningsledere i landet forfølges og for at
385 arbeidet med å stanse hiv- og aids-epidemien i landet ikke prioriteres.

386

387 **Internasjonal solidaritet og utviklingspolitikk**

388 Den røde tråd i arbeiderbevegelsens historie har helt siden 1800-tallet vært vår inter-
389 nasjonale solidaritet med fattige, undertrykte og diskriminerte grupper på tvers av lande-
390 grenser og kontinenter. Dette har skilt oss fra den borgerlige veldedigheten som ikke bidro til
391 frigjøring og sjelden interesserte seg for nøden utover lokalsamfunnet eller nasjonalstaten.
392 Fagforeninger og arbeiderlag delte tidlig sine beskjedne ressurser med forfulgte og forpinte
393 kamerater i fjerntliggende samfunn.

394

395 Samtidig har Arbeiderpartiet gått i bresjen for internasjonalt samarbeid for å fremme bære-
396 kraftig utvikling. Selve konseptet «bærekraftig utvikling» er nært knyttet til Gro Harlem
397 Brundtland og hennes ledelse av verdenskommisjonen for miljø og utvikling på 1980-tallet.
398 Dette er en tradisjon vi må videreføre og bruke hele vårt virkemiddelapparat – ikke minst
399 utviklingsbudsjettet – for å fremme FNs bærekraftsmål.

400

401 Vi lever nå i en verden hvor den sosiale kløften mellom de rikeste og mektigste og de
402 fattigste og mest avmektige aldri har vært større. En håndfull av de rikeste milliardærene
403 disponerer større verdier enn verdens fattigste milliarder. Norge er blant de mest velstående
404 landene i verden og er nå mer enn hundre ganger rikere i gjennomsnitt enn befolkningen i de
405 mest underutviklede landene.

406

407 Den systematiske uretten i fordeling av økonomiske ressurser og politisk makt mellom
408 kvinner og menn ser vi også på sitt mest ekstreme internasjonalt. Det er uakseptabelt at det
409 fortsatt er mange samfunn hvor kvinner systematisk frarøves all politisk innflytelse, hvor
410 kvinnelige voldsofre er fullstendig rettsløse og hvor de er fratatt retten til videregående
411 utdanning, økonomisk selvråderett og retten til å eie land, hus og eiendom. Derfor vil vi
412 prioritere Norges innsats for FNs femte bærekraftsmål om likestilling mellom kjønnene.
413 Oppfylgning av FNs sjette bærekraftsmål om rent vann og gode sanitærforhold er en
414 forutsetning for livskvalitet og god helse, ikke minst for kvinner.

415

416 Arbeidstakeres menneskerett til å organisere seg i frie og uavhengige fagforeninger er under
417 angrep og press fra kapitalkrefter over hele verden. I en del land der det ekstreme politiske
418 høyre har fått fotfeste i og utenfor de nasjonale maktapparatene blir fagforeningsledere og
419 arbeiderrepresentanter drept, arrestert og bortført for å stå opp for grunnleggende
420 arbeidstakerrettigheter.

421

422 I verden i dag lever 40 millioner mennesker i moderne slaveri; 25 millioner mennesker er
423 fastlåst i tvangsarbeid. Den største delen av tvangsarbeid utspiller seg i privat sektor. Norge
424 trenger ny lovgivning for å bekjempe moderne slaveri.

425

426 Ytterliggående nasjonalistiske og fremmedfiendtlige politiske bevegelser er på framgang i
427 Europa, i USA og andre industrialiserte samfunn. Dette resulterer i bygging av høyere
428 nasjonale murer og piggrådgerder og i et kaldere klima for mennesker på flukt fra
429 forfølgelse og krig.

430

431 De ukontrollerte utslippene av klimagasser fra de industrialiserte landene fører til flere og
432 verre naturkatastrofer som i særlig grad rammer fattige og sårbare land. De samfunn som
433 har hatt de største utslippene per innbygger rammes først og mest, mens de som har hatt
434 størst utslipp rammes sist og minst.

435

436 Vår internasjonale solidaritetsarv fordrer at vi forsterker innsatsen for de land og folkegrupper
437 som hardest rammes av global urettferdighet, diskriminering og klimaendringer. Vi har klart å
438 kjempe fram større sosial rettferdighet i vårt eget land og må nå i større grad stå opp for

439 arbeidere, kvinner, flyktninger, fagorganiserte og klimautsatte i verdens fattigste og mest
440 totalitære land.

441

442 Arbeiderpartiet vil bruke norsk utviklingspolitikk til å utjevne ulikhet ved å bygge ned urett-
443 ferdige strukturer. Hovedveien ut av fattigdom går gjennom bærekraftig økonomisk vekst,
444 jobbskaping og rettferdig fordeling innenfor rammen av stabile stater.

445

446 Gjennom statsbygging må offentlig sektor i utviklingslandene settes i stand til selv å levere
447 blant annet helse- og utdanningstjenester. Bredt anlagt og rettferdig skattlegging er viktig
448 både for å styrke myndigheters ansvarlighet overfor befolkningen og for egen evne til å
449 fremme sosial og økonomisk utvikling. Vi vil bidra til å styrke mottakerlandenes kapasitet til å
450 innhente skatteinntekter til fellesskapet. Skal et land ha mål om å klare seg selv, er et
451 fungerende skattesystem med en bred skattebase uunnværlig.

452

453 I takt med økende internasjonal konkurranse og økonomisk vekst i mange utviklingsland må
454 vi bidra til at også arbeidstakerrettighetene blir styrket. FNs arbeidsorganisasjon ILO fyller
455 100 år i 2019 og har spilt en viktig rolle i å sette normer og standarder for arbeidslivet verden
456 over. Vi vil nå særlig rette innsatsen mot at disse normene etterlevs, i et nært samarbeid
457 med fagbevegelsen.

458

459 De siste tiårene har likestillingen gjort store framskritt i mange land. Men i dag blir kvinners
460 rett til selv å bestemme hvor mange barn hun vil ha, utfordret i stadig flere land. Det skyller
461 en reaksjonær bølge over verden med mål om å innskrenke kvinners rett til å bestemme over
462 egen kropp. Mange muslimske land – i sterk allianse med Vatikanet – jobber aktivt for å
463 redusere eller forby bruken av prevensjon. Erna Solbergs regjering har dessverre sørget for
464 at Norge føyes til blant landene hvor kvinners rettigheter svekkes med sitt forslag om en
465 relativt liten men likevel symboltung innskrenking av abortloven.

466

467 USA har tidligere vært en viktig alliert i arbeidet for kvinners rettigheter, men Trump-
468 administrasjonen har kuttet drastisk i støtten til prevensjon og familieplanlegging. Bare i
469 Mosambik har 380.000 mennesker mistet tilgang til prevensjonsmidler etter Trump-kuttet.
470 Hundrevis av klinikker har måttet stenge. Når amerikanerne reduserer sin innsats, må vi
471 trappe opp vår. Det er på tide at Norge tar økt globalt ansvar for å fremme kvinners
472 rettigheter. Vi kan ikke alene kompensere for Trump-administrasjonens dramatiske kutt, men
473 vi kan og bør gjøre mer, for eksempel gjennom et internasjonalt fond for seksuell og
474 reproduktiv helse for å gjøre familieplanlegging mulig for kvinner over hele verden gjennom
475 tilgang på prevensjon

476

477 Det internasjonale arbeidet for å bekjempe diskriminering basert på seksuell legning har de
478 siste årene opplevd både framgang og kraftige tilbakeslag. Enkeltland som Russland innfører
479 antipropagandalovgivning med forbud mot å snakke positivt eller nøytralt om såkalte ikke-
480 tradisjonelle samlivsformer. I andre land er situasjonen verre. I Mauritania, Nigeria, Somalia,
481 Sudan, Iran, Saudi-Arabia og Jemen kan man få dødsstraff for homofili. I Uganda har
482 presidenten signert lovgivning som innebærer at en kan idømmes livstid i fengsel for å være
483 homofil. Når utviklingen for lhbti-personers rettigheter går i feil retning i en rekke land, må
484 arbeidet for lhbti-rettigheter nå styrkes ytterligere i norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

485

486 **Havnasjonen Norge**

487 Havet har vært den viktigste livsnerven for Norge gjennom århundrer. Først fiskeri og handel,
488 i nyere tid olje, gass og fiskeoppdrett, i dag også nye muligheter innen marin bioteknologi og
489 vindkraft til havs. Vår kultur, identitet og velstand springer ut fra det blå element. 80 prosent
490 av norske havområder ligger nord for polarsirkelen. Det betyr at en satsing på hav og en
491 satsing på nordområdene er to sider av samme mynt.

492

493 Som ledende havnasjon vil Arbeiderpartiet at Norge skal ta globalt lederskap for havets
494 framtid. Arbeiderpartiet vil at norsk havrettsekspertise fortsatt skal være i front internasjonalt
495 og arbeide for å støtte opp om havrettens prinsipper, blant annet ved å utvide innsatsen for å
496 bistå kyststater til å få kartlagt sine kontinentalsokler.

497
498 70 prosent av vår planet er dekket av hav, men verdenshavene er i dag dårlig forvaltet og
499 svakt styrt. Resultatet er overfiske, forsøpling og forgiftning. Klimaendringene fører til
500 forsurening, økende havtemperatur, mer ekstremvær og havnivåstigning. Ingen aktør eller
501 enkeltland klarer å løse disse alvorlige utfordringene alene. Plastforurensning av havet er ett
502 aktuelt eksempel og må bekjempes med ambisiøse tiltak for å redusere forsøpling både på
503 land til havs.

504
505 FNs bærekraftsmål 14 er viet ansvarlig bruk av havets ressurser. Arbeiderpartiet vil at Norge
506 tar globalt lederskap på utvalgte områder som grønn skipsfart, marin forsøpling og spredning
507 av mikroplast. Som en sentral fiskerinasjon vil vi også arbeide for å styrke ressurskontrollen
508 og innsatsen mot internasjonal fiskerikriminalitet.

509
510 Norge bør konsentrere bistandsinnsatsen på felt hvor vi har særlige forutsetninger for å
511 utgjøre en forskjell. Fiskeriforvaltning og havbruk er åpenbare eksempler. Våre økosystem-
512 baserte og helhetlige forvaltningsplaner er verdensledende; det samme er norsk teknologi-
513 og leverandørindustri. Ideen om et eget fisk for utvikling-program er ikke ny, men har ennå
514 ikke blitt skikkelig satset på. Målet må være å bekjempe fattigdom gjennom økt matsikkerhet,
515 bærekraftig forvaltning og nye arbeidsplasser. Arbeiderpartiet vil sette inn nødvendige
516 ressurser for å gjøre «Fisk for utvikling» til et nytt «flaggskip» i norsk utviklingspolitikk.